

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

«Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη 2008-2010»

Αθήνα, 26 Σεπτεμβρίου 2008

Διαδικασία

Στις 15 Σεπτεμβρίου 2008 ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας κ. Δημήτρης Κοντός απέστειλε προς γνωμοδότηση στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ο.Κ.Ε.) το τελικό σχέδιο της Εθνικής Έκθεσης Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2008-2010.

Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. συνέστησε Επιτροπή Εργασίας αποτελούμενη από τις κυρίες **Ρένα Μπαρδάνη, Ζωή Λαναρά, Σοφία Δροσοπούλου** και τους κ.κ. **Νικόλαο Σκορίνη, Κώστα Γκουτζαμάνη** και **Νικόλαο Λιόλιο**.

Ως πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας ορίστηκε ο κ **Νικόλαος Λιόλιος**. Την επιστημονική στήριξη στην Επιτροπή Εργασίας

παρείχαν οι εμπειρογνώμονες κ.κ. **Κατερίνα Δασκαλάκη, Βάσια Μότσου, Κώστας Δημουλάς** και **Δρ. Γαβριήλ Αμίσης**. Τον επιστημονικό συντονισμό της Επιτροπής είχε από πλευράς Ο.Κ.Ε. η επιστημονική συνεργάτις **Δρ. Όλγα Αγγελοπούλου**. Εκ μέρους της Ο.Κ.Ε. στήριξη παρείχε η **κα Δήμητρα Λαμπροπούλου**, οικονομολόγος.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε τέσσερις (4) συνεδριάσεις, ενώ η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίαση της 23/9/2008.

Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., στην οποία εισηγητής ήταν ο **Ν. Σκορίνης**, αφού ολοκλήρωσε την συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίαση της **26ης Σεπτεμβρίου 2008**, διατύπωσε την υπ' αριθμ. **204** Γνώμη της Ο.Κ.Ε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	7
Περίληψη	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Γενικές Παρατηρήσεις	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: Πρώτο μέρος της Έκθεσης: Κοινή Επισκόπηση - Θέσεις της ΟΚΕ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: Δεύτερο μέρος της Έκθεσης: Κοινωνική Ένταξη - Θέσεις της ΟΚΕ	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: Τρίτο μέρος της Έκθεσης: Σύντάξεις - Θέσεις της ΟΚΕ	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε: Τέταρτο μέρος της Έκθεσης: Υγεία και Μακροχρόνια Φροντίδα – Θέσεις της ΟΚΕ	21
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	
Περιεχόμενα του τελικού σχεδίου της Εθνικής Εκθέσεως για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2008-2010	24

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα Γνώμη της ΟΚΕ αφορά στο τελικό σχέδιο της Εθνικής Έκθεσης Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2008-2010, το οποίο θα υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την 30η Σεπτεμβρίου 2008.

Ήδη η ΟΚΕ τον Ιούλιο 2008 ολοκλήρωσε τη Γνώμη της υπ' αριθμ. 198 με τίτλο «Κατάρτιση Εθνικής Έκθεσης Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη», η οποία αφορούσε αίτημα του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας προς την ΟΚΕ για τη διατύπωση των απόψεων και των προτάσεών της σε

συγκεκριμένα ζητήματα. Με τη Γνώμη της αυτή η ΟΚΕ τοποθετήθηκε στα σχετικά θέματα και ζήτησε να της κοινοποιηθεί προς γνωμοδότηση η Έκθεση για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2008-2010, προτού αποσταλεί επισήμως στην Ε.Ε. Επί του κειμένου αυτού, που της απεστάλη στις 15.9.2008, η ΟΚΕ τοποθετείται με την παρούσα Γνώμη της. Για τη διευκόλυνση του αναγνώστη στο τέλος του παρόντος προστέθηκε Παράρτημα που περιλαμβάνει τα περιεχόμενα του τελικού σχεδίου της Εκθέσεως Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2008-2010 (εφεξής: Έκθεση).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα Γνώμη αποτελείται από πέντε Κεφάλαια και ένα Παράρτημα, στο οποίο παρατίθενται τα περιεχόμενα της Έκθεσης.

Στο **Κεφάλαιο Α΄ – Γενικές Παρατηρήσεις** της ΟΚΕ, συμπεριλαμβάνονται τα εξής:

- Οι περισσότερες παρεμβάσεις από αυτές που περιλαμβάνει η Έκθεση δεν συγκροτούν μία σαφή και επιχειρησιακά επεξεργασμένη στρατηγική με διατυπωμένους ποσοτικούς στόχους και χρονοπρογραμματισμό για την υλοποίησή τους.
- Καμία σχεδόν από τις προτάσεις που η ΟΚΕ είχε διατυπώσει στη Γνώμη της υπ' αριθμ. 198 δεν συμπεριλήφθηκε στο τελικό σχέδιο της Έκθεσης.
- Δεν αποτυπώνεται μία συστηματική αποτίμηση και αξιολόγηση του τρόπου εφαρμογής και των αποτελεσμάτων που επήλθαν από τις παρεμβάσεις των προηγούμενων σχεδίων.

Στο **Κεφάλαιο Β΄ για το πρώτο μέρος της Έκθεσης: Κοινή Επισκόπηση**, η ΟΚΕ διατυπώνει συγκεκριμένες παρατηρήσεις, οι οποίες αφορούν στην παράλειψη της Έκθεσης να αναφέρει: (α) υφιστάμενα προγράμματα για την πρόληψη και καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, (β) δράσεις για το συντονισμό των πολιτικών κοινωνικής προστασίας, (γ) πολιτικές του τομέα της πρόνοιας/ κοινωνικής φροντίδας, και (δ) τις διαδικασίες και τα όργανα που θα αναλάβουν την εφαρμογή της στρατηγικής διασύνδεσης με ΕΣΠΑ, ΕΠΜ και Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Στο **Κεφάλαιο Γ΄ για το δεύτερο μέρος**

της Έκθεσης: Κοινωνική Ένταξη, η ΟΚΕ παρατηρεί τα εξής:

- Η Έκθεση αναφέρεται στα επιχειρησιακά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και όχι στην κρατική παρέμβαση στον κοινωνικό τομέα.
- Η ίδια η Έκθεση αναγνωρίζει το υψηλό ποσοστό φτώχειας που υπάρχει στη χώρα παρά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Παράλληλα, η ΟΚΕ επισημαίνει τη διαρκή χειροτέρευση της αγοραστικής δύναμης και του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού με την πάροδο των χρόνων.
- Ο στόχος της απασχόλησης καλώς επιδιώκεται, αλλά θα πρέπει εκτός από στατιστικές επιδιώξεις να υπάρχει διασφάλιση των προϋποθέσεων βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των απασχολούμενων.
- Η Έκθεση δεν αναφέρεται στην πραγματοποίηση της οργανωτικής αναβάθμισης των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης.
- Η Έκθεση δεν αναφέρεται στην καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας.
- Οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης δεν είναι τόσο αποτελεσματικές, ώστε να επιτυγχάνουν ουσιαστική μείωση της ανεργίας ή να βελτιώνουν το επίπεδο διαβίωσης των απασχολούμενων.
- Ορισμένες ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τα προγράμματα stage, έχουν

αντικοινωνικά αποτελέσματα.

- Οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης για να είναι αποδοτικές και για να συμβάλουν στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των αποδεκτών τους θα πρέπει να εξασφαλίζουν την πρόσβαση σε ποιοτική απασχόληση και να συνυπάρχουν με ένα αποτελεσματικό σύστημα κοινωνικής προστασίας.

Θετική είναι η αναφορά στην καταπολέμηση της σχολικής διαρροής και στην πρόωγη εγκατάλειψη από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Στο **Κεφάλαιο Δ΄ - Συντάξεις, η ΟΚΕ** επισημαίνει ότι οι προτάσεις που διατύπωσε στη Γνώμη της υπ' αριθμ. 198, όπως η πρόταση για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, καθώς και της εισφοροδιαφυγής, δεν ελήφθησαν υπόψη.

Παράλληλα, η ΟΚΕ επισημαίνει ότι το ζήτημα των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελματιών είναι ιδιαίτερος σοβαρό και θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί με επιστημονικά και ασφαλιστικά κριτήρια στη βάση της επικαιροποίησης των συνεπειών των ΒΑΕ και της αντιμετώπισής τους με προληπτικές πολιτικές, ώστε οι αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία των εργαζομένων να περιορίζονται στο ελάχιστο.

Τέλος, στο Κεφάλαιο Ε΄ - Υγεία και Μακροχρόνια Φροντίδα, η ΟΚΕ επισημαίνει τις υφιστάμενες στα πεδία αυτά υστερήσεις, πολλές εκ των οποίων αναφέρει και η ίδια η Έκθεση. Πρόκειται για:

- Τα προβλήματα συντονισμού των δύο

συστημάτων, υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας.

- Αποσπασματικότητα στο σχεδιασμό και έλλειψη ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδιασμού για την Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας.
- Τη σημαντική καθυστέρηση της συγκρότησης της Επιτροπής Προμηθειών Υγείας.
- Την παράλειψη αναφοράς συγκεκριμένων στοιχείων για το «εθνικής εμβέλειας έργου πληροφορικής στο χώρο της υγείας» που υπάρχει πρόβλεψη να δημιουργηθεί.
- Η ανάγκη να ληφθούν μέτρα για τον εξορθολογισμό της χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση των ελλειμμάτων των νοσοκομείων και για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας και αποδοτικότητας του συστήματος υγείας.
- Τα προβλήματα πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη.
- Οι υστερήσεις στο πεδίο της ποιότητας και της ασφάλειας των υπηρεσιών υγείας.
- Η έλλειψη προόδου στη μελέτη του θέματος για τα περιθώρια εξοικονόμησης πόρων, μεγάλα για το υγειονομικό σύστημα της Ελλάδας.
- Δεν έχουν εφαρμοστεί στην πράξη τα μέτρα για την αντιμετώπιση των ελλείψεων σε υπηρεσίες και σε εξειδικευμένες δομές μακροχρόνιας φροντίδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η Έκθεση συγκροτεί ένα επεξεργασμένο κείμενο με πολλές αναφορές σε προτεραιότητες και μέτρα πολιτικής για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη. Το κείμενο όμως αυτό αποτελεί μάλλον ένα σύνολο επισημάνσεων και εξαγγελιών παρεμβάσεων και λιγότερο ένα συγκροτημένο και συνεκτικό στρατηγικό σχέδιο για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη. Οι περισσότερες παρεμβάσεις απαριθμούνται είτε ως πολιτικές προτεραιότητες είτε ως άξονες παρέμβασης στο πλαίσιο επιχειρησιακών προγραμμάτων (ΕΠΑΝΑΔ- Ε.Π «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» «ΕΣΤΙΑ»-ΛΑΕΚ) **χωρίς να συγκροτούν μία σαφή και επιχειρησιακά επεξεργασμένη στρατηγική με διατυπωμένους ποσοτικούς στόχους και χρονοπρογραμματισμό για την υλοποίησή τους.**

Η ΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι με την πρόσφατη Γνώμη της υπ' αριθμ. 198 «Κατάρτιση της Εθνικής Έκθεσης Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2008-2010», διατύπωσε εκτεταμένες, συγκεκριμένες και εμπεριστατωμένες προτάσεις σχετικά με το περιεχόμενο της Έκθεσης, τις οποίες θεωρεί απαραίτητες παρεμβάσεις στους τρεις τομείς παρέμβασης (ένταξη, συντάξεις, υγεία & μακροχρόνια φροντίδα). **Διαπιστώνει ωστόσο, ότι, καμία σχεδόν από τις προτάσεις αυτές δεν έχει συμπεριληφθεί στο τελικό σχέδιο της Έκθεσης.** Με αυτό το δεδομένο, η ΟΚΕ παραπέμπει στη Γνώμη της υπ' αριθμ. 198 θεωρώντας ότι θα πρέπει να αξιοποιηθεί ουσιαστικά εν όψει της υποβολής της Εθνικής Εκθέσεως Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη και την Κοινωνική Προστασία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την 30.9.2008.

Σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση και τον αντίκτυπο προηγούμενων παρεμβάσεων και πολιτικών, **η ΟΚΕ διαπιστώνει ότι, όπως και στην προηγούμενη έτσι και στην τωρινή έκθεση, δεν αποτυπώνεται μια συστηματική αποτίμηση και αξιολόγηση του τρόπου εφαρμογής και των αποτελεσμάτων που επήλθαν από τις παρεμβάσεις των προηγούμενων σχεδίων. Δεν υφίσταται μία συστηματική διαδικασία αξιολόγησης επιπτώσεων (impact analysis) με βάση επιλεγμένους δείκτες και κριτήρια αξιολόγησης.** Η Έκθεση αναφέρει μεν σε διάφορα σημεία κάποιους στατιστικούς δείκτες προκειμένου να αποτιμηθεί η κατάσταση αναφορικά με την κοινωνική προστασία, την ένταξη και την κοινωνική συνοχή.

Πλην όμως οι δείκτες αυτοί, αν και αποτελούν κατάλληλα μεγέθη για την απεικόνιση της πορείας της χώρας στα παραπάνω πεδία, δεν επαρκούν για την παρακολούθηση, την αποτίμηση και την αξιολόγηση του τρόπου εφαρμογής και των αποτελεσμάτων που επιφέρουν οι παρεμβάσεις της εθνικής στρατηγικής για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη. Ένα άλλο σημείο το οποίο θα πρέπει να σημειωθεί είναι, ότι ενώ αναφέρεται ότι θα προωθηθεί η στατιστική παρακολούθηση και αξιολόγηση των μέτρων πολιτικής μέσω συγκεκριμένων δεικτών, οι οποίοι έχουν άμεση αναφορά στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης (ενότητες 2.3.2, 2.4.2, 2.5.2), παρ' όλ' αυτά δεν αναφέρεται το ισχύον ποσοστό τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο ούτε κάτω από ποιο πλαίσιο θα ενταχθούν στους στόχους του Υπουργείου Απασχόλησης, όσον αφορά στην επίτευξή τους κατά τη διάρκεια εφαρμογής της Εθνικής Έκθεσης. **Απαιτείται,**

επομένως, ο άμεσος σχεδιασμός και η ανάπτυξη ενός εξειδικευμένου συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης των παρεμβάσεων.

Συνεπώς, και η Έκθεση χαρακτηρίζεται από το ίδιο έλλειμμα που η ΟΚΕ είχε επισημάνει τόσο στη Γνώμη της υπ' αριθμ. 198¹ όσο και στη Γνώμη της 158², τονίζοντας τα εξής: «η κρίσιμη σημασία που έχουν οι στόχοι που προαναφέρθηκαν, επιβάλει ο διάλογος που γίνεται για την επίτευξή τους, να έχει ως βάση του μια ρεαλιστική αποτίμηση της υλοποίησης των προηγούμενων σχεδίων και εκθέσεων για τους τρεις τομείς κοινωνικής προστασίας και μια επικαιροποίηση των μεγεθών πάνω στα οποία στηρίχθηκαν τα σχέδια και οι εκθέσεις αυτές. Ελλείπει μιας τέτοιας ρεαλιστικής αποτίμησης-αξιολόγησης των προηγούμενων δράσεων και επίκαιρων μεγεθών, ο διάλογος για την κατάρτιση της Εθνικής Έκθεσης Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη και την Κοινωνική Προστασία δεν μπορεί να είναι πραγματικά ουσιαστικός. Και τούτο, διότι η Εθνική Έκθεση συντάσσεται για να οργανωθεί η αντιμετώπιση των ελλείψεων και των κενών που παρέμειναν

μετά την εφαρμογή των μέτρων των προηγούμενων σχεδίων και εκθέσεων. Αν δεν έχουν αξιολογηθεί οι προηγούμενες δράσεις και στρατηγικές, ώστε να αναδειχθούν οι αιτίες για τις ακόμα υπάρχουσες υστερήσεις, οι δυνατότητες σύνταξης μίας εύστοχης Εθνικής Έκθεσης για την Κοινωνική Ένταξη και την Κοινωνική Προστασία μειώνονται σημαντικά. Ιδιαίτερη σημασία έχει ακόμη οι προβλέψεις της Εθνικής Έκθεσης να περιέχουν συγκεκριμένους, σαφείς και ποσοτικοποιημένους στόχους, καθώς και να τίθενται σαφή και δεσμευτικά χρονικά όρια υλοποίησής τους».

Σε ό,τι αφορά τη διαδικασία που ακολουθήθηκε για την εκπόνηση της Έκθεσης, σημειώνονται τα θετικά βήματα που έγιναν στο επίπεδο του συντονισμού των διαφορετικών υπουργείων και διοικητικών φορέων που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των βασικών πλευρών της στρατηγικής για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη κατά το διάστημα 2008-2010, και στο πεδίο αυτό, όπως εξάλλου και η ίδια η Έκθεση αναγνωρίζει, εξακολουθούν να υφίστανται ακόμα μεγάλα κενά και ελλείψεις.

1 «Κατάρτιση της Εθνικής Έκθεσης Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2008-2010», Ιούλιος 2008.

2 «Εθνική Έκθεση για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη», Αύγουστος 2006.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ: ΚΟΙΝΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Ειδικώς, σε ό,τι αφορά το πρώτο μέρος της Έκθεσης και ειδικά το τμήμα αυτού που αναφέρεται στις στρατηγικές κατευθύνσεις της επόμενης περιόδου (βλ. Παράρτημα), η ΟΚΕ επισημαίνει ότι δεν λήφθηκε υπόψη η εξής παρατήρηση που έχει διατυπώσει στη Γνώμη της υπ' αριθμ. 198: «Στη χώρα μας υφίστανται Εθνικά Προγράμματα που προβλέπουν παρεμβάσεις για την πρόληψη και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Δεδομένου ότι τέτοιες παρεμβάσεις είναι αναγκαίες, η ΟΚΕ προτείνει την πλήρη εφαρμογή και αξιοποίησή τους στην πράξη, προκειμένου να προκύψουν απτά οφέλη για τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού», αναφέροντας ως χαρακτηριστικό παράδειγμα το Εθνικό Πρόγραμμα «Κοινωνική Συνοχή και Αλληλεγγύη» (National Cohesion and Solidarity Plan) που σχεδιάστηκε το 2007 από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το οποίο δεν αναφέρεται καθόλου στο πρώτο μέρος της Έκθεσης.

Επιπλέον, η Έκθεση αναφέρει ότι μία δράση αποφασιστικής σημασίας είναι η λειτουργία του Εθνικού Ταμείου Κοινωνικής Συνοχής (σ. 11), χωρίς όμως να κάνει αναφορά στον συντονισμό των πολιτικών κοινωνικής προστασίας, που απαιτείται οπωσδή-

ποτε για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την εξασφάλιση της αξιοπρεπούς διαβίωσης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού³.

Η Έκθεση υπό τον τίτλο (3) Δράσεις για τη διασφάλιση της παροχής σε όλους τους πολίτες κοινωνικών υπηρεσιών υψηλού επιπέδου, ιδίως στην παιδεία, την υγεία, την κοινωνική ασφάλιση και την πρόνοια μέσω της προώθησης του εκσυγχρονισμού τους», περιορίζεται σε αναφορές στον πρόσφατο ασφαλιστικό νόμο (3655/08) και σε παρεμβάσεις των τομέων της υγείας και της εκπαίδευσης, ενώ δεν περιλαμβάνει τις πολιτικές του τομέα της πρόνοιας/κοινωνικής φροντίδας που συνθέτουν έναν από τους βασικούς πυλώνες των πολιτικών κοινωνικής ένταξης.

Παράλληλα, αν και ορθώς η Έκθεση επισημαίνει ως στρατηγική κατεύθυνση τη «Διασύνδεση ΕΕΣΚΠΕ με ΕΣΠΑ, ΕΠΜ, Βιώσιμη Ανάπτυξη» (σ. 16), πλην όμως δεν κάνει καμία αναφορά ούτε στις διαδικασίες ούτε στα όργανα που θα αναλάβουν την εφαρμογή μιας τέτοιας στρατηγικής διασύνδεσης με τις ως άνω ή και άλλες εθνικές ή ευρωπαϊκές πολιτικές.

³ Γνώμη 189, «Σύσταση Εθνικού Ταμείου Κοινωνικής Συνοχής», Νοέμβριος 2007.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ - ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Κατ' αρχάς η Ο.Κ.Ε. επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι στο τμήμα της Εκθέσεως για την κοινωνική ένταξη, το σύνολο σχεδόν των μέτρων που προτείνονται περιλαμβάνεται στα επιχειρησιακά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ, κάτι που εκ των πραγμάτων έχει επικουρικό χαρακτήρα και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί και δεν πρέπει να αποτελέσει υποκατάστατο μιας εθνικής στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη στο πλαίσιο της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού των εθνικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η βιωσιμότητα των παρεμβάσεων μιας εθνικής στρατηγικής –παρά τη συνέργεια που βεβαίως θα πρέπει να διασφαλίζεται– δεν πρέπει να επαφίεται στην επικουρία του ΕΣΠΑ 2007-13 ούτε στη γενικού χαρακτήρα επιδίωξη αξιοποίησης πόρων που θα προέλθουν από τις Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού τομέα και πολύ λιγότερο στην προσφορά χαμηλού κόστους εθελοντικών υπηρεσιών, όπως αναφέρεται στην Έκθεση (σ.53). **Αντιθέτως, μια εθνική στρατηγική θα πρέπει να έχει ως πρώτιστο πυλώνα της την παρέμβαση του κρατικού κοινωνικού τομέα μέσω της άσκησης αναδιανεμητικών δημόσιων πολιτικών, ο οποίος χάνει το βασικό του ρόλο σε αρκετά σημεία του κειμένου της Έκθεσης.**

Όπως η ίδια η Έκθεση αναγνωρίζει, η επίδραση των αναδιανεμητικών πολιτικών στην Ελλάδα είναι πολύ περιορισμένη και το ποσοστό φτώχειας ανέρχεται στο 21% μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (σ.4). Είναι δε είναι υψηλότερο για τις γυναίκες (21,95%) από ό,τι για τους άνδρες (19,5%), ενώ κάτω από το όριο της φτώχειας βρίσκο-

νται μεγάλα τμήματα του πληθυσμού, 13% των εργαζομένων, 25% των συνταξιούχων, το 33% των ανέργων και το 41% των μονογονεϊκών νοικοκυριών με ένα τουλάχιστο εξαρτώμενο παιδί. Πέραν από αυτά τα ιδιαίτερα ανησυχητικά δεδομένα, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει την πραγματικότητα που βιώνει το σύνολο σχεδόν του πληθυσμού, δηλαδή τη **διαρκή χειροτέρευση της αγοραστικής δύναμης και του βιοτικού επιπέδου** με την πάροδο των χρόνων και τον ολοένα και αυξανόμενο κίνδυνο φτώχειας.

Σχετικά με την προτεραιότητα για την ενίσχυση της απασχόλησης (βλ. Παράρτημα, μέρος δεύτερο, 2.1., 2.2., 2.3.), η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η Έκθεση καλώς αποδίδει ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση της απασχόλησης ως του θεμέλιου λίθου για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων που έχουν τεθεί για τη σύγκλιση των πολιτικών απασχόλησης με τις πολιτικές για την κοινωνική προστασία και την ένταξη (ενότητα 2.2. Προτεραιότητα 1), αφού η απασχόληση αποτελεί κεντρικό εργαλείο καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού. **Ωστόσο, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι ο στόχος αυτός δεν πρέπει να επιδιώκεται μονόπλευρα, δηλαδή μόνον στη στατιστική του διάσταση. Αν δεν διασφαλίζονται παράλληλα οι προϋποθέσεις βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των απασχολούμενων, ενδέχεται να ενταθούν τα φαινόμενα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, όπως ήδη συμβαίνει με την απασχόληση ανασφάλιστων –νέων κυρίως– εργαζομένων, γυναικών και μεταναστών που η μηνιαία αμοιβή τους δεν ξεπερνά τα 300-400 ευρώ. Κατ' αποτέλεσμα, το 13% των μισθωτών**

εργαζομένων ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας, όπως και η ίδια η Έκθεση αναφέρει (σ. 4), ενώ σημαντικό μέρος αυτών ζει πάνω μεν από το εκάστοτε ισχύον όριο φτώχειας, αλλά υπό μη ικανοποιητικές συνθήκες, γεγονός που δείχνει ότι η πρόσβαση στην απασχόληση δεν είναι πάντα αρκετή για τον περιορισμό της φτώχειας και για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Ένα από τα μέτρα που πρότεινε η Ο.Κ.Ε. με τη Γνώμη της υπ' αριθμ. 198 για την ενίσχυση της απασχόλησης, ως βασική προτεραιότητα της εθνικής στρατηγικής ήταν και η **βελτίωση της λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης**. Ο στόχος αυτός, ναι μεν αναφέρεται από την Έκθεση ως μία από τις κυριότερες δράσεις για την ενίσχυση της απασχόλησης σε εθνικό επίπεδο, χωρίς όμως να υπάρχει κάποια αναφορά στην πραγματοποίηση της οργανωτικής αναβάθμισης των υπηρεσιών αυτών με ταχύτερες διαδικασίες και με σαφές χρονοδιάγραμμα υλοποίησης.

Στο τμήμα της Έκθεσης για την κοινωνική ένταξη **λείπει η αναφορά στην καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας**, η οποία, όπως τονίζεται και στην πρόσφατη Γνώμη της ΟΚΕ για το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2008-2010, «πρέπει να συνιστά μία από τις βασικές προτεραιότητες πολιτικής, δεδομένου ότι οι συνέπειές της είναι ιδιαίτερα αρνητικές τόσο για τους ίδιους τους ανεπίσημα εργαζόμενους όσο για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή γενικότερα». Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι πέραν της μελέτης των αιτίων του προβλήματος, θα πρέπει να γίνουν άμεσα συντονισμένες προσπάθειες που θα εξασφαλίσουν την αποτελεσματική λειτουργία των ελεγκτικών υπηρεσιών, τη δημιουργία αντικινήτρων για τους εργοδότες να απασχολούν ανεπίσημα

εργαζόμενους⁴, καθώς και την έγκαιρη και πλήρη προστασία όσων δεν εργάζονται υπό νόμιμο καθεστώς.

Παράλληλα, αν και κρίνεται θετικά η πρόβλεψη για **καλύτερη στόχευση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης**, κυρίως μέσω της εξατομικευμένης παρέμβασης και της χρήσης νέων και καινοτόμων εργαλείων συμβουλευτικής, δεν προκύπτει με ποιο συγκεκριμένο τρόπο θα επιτευχθεί ο στόχος αυτός. **Η έμφαση που αποδίδεται στις ενεργητικές πολιτικές ως μέσου για την εξάλειψη του φαινομένου της ανεργίας (ενότητα 2.3.1.γ) δεν δικαιολογείται από τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα τους**. Η Έκθεση αναφέρει (σ. 17) ότι μέχρι τις αρχές του 2008 ωφελήθηκαν συνολικά 122.350 άνεργοι από τα προγράμματα του ΟΑΕΔ Νέες Θέσεις Εργασίας, Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες και Απόκτηση Εργασιακής Εμπειρίας. Το ίδιο χρονικό διάστημα, με βάση τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. η ανεργία περιορίστηκε από 466,9 χιλιάδες το Β' τρίμηνο του 2005 σε 398,0 χιλιάδες το Β' τρίμηνο του 2007 και σε 406,5 χιλιάδες το Α' τρίμηνο του 2008 (Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.-Ε.Ε.Δ. 2005,2007, 2008). Από τη σύγκριση των παραπάνω στοιχείων προκύπτει ότι η μείωση της ανεργίας είναι περίπου κατά 68 χιλιάδες άτομα και αγγίζει μόλις το 56% των ανέργων που ωφελούνται από τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.

Επίσης, η Έκθεση αναφέρει ότι το 100% των ανέργων συμμετέχουν στο εξατομικευμένο σχέδιο για την αντιμετώπισή της ανεργίας που εφαρμόζεται στα ΚΠΑ του ΟΑΕΔ (σ. 17). Δεν υπάρχει ωστόσο καμία ένδειξη ότι τα εν λόγω εξατομικευμένα σχέδια έχουν θετικά αποτελέσματα για τη μείωση της ανεργίας.

4 Βλ. σχετικά τη Γνώμη 104, "Μέτρα για την καταπολέμηση της ανεργίας και άλλες διατάξεις", Ιανουάριος 2004.

Θα πρέπει ακόμα να επισημανθεί ότι οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης δεν οδηγούν **στη βελτίωση της διαβίωσης των επωφελούμενων**, καθώς οι 7 από τους 10 συμμετέχοντες στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης επιστρέφουν στην ανεργία μετά τη λήξη της επιδότησης⁵.

Η ΟΚΕ μάλιστα θεωρεί ότι ορισμένες ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης οδηγούν σε έντονα αντικοινωνικά αποτελέσματα, όπως **οι απασχολούμενοι στα προγράμματα stage που εργάζονται ανασφάλιστοι και με χαμηλές αμοιβές χωρίς προοπτική βελτίωσης της εργασιακής τους κατάστασης για αρκετά χρόνια τώρα**. Δεν θα πρέπει να λησμονείται ότι σ' αυτή την κατηγορία εργαζομένων στηρίζεται πλέον η καθημερινή λειτουργία αρκετών δημοσίων φορέων.

Η ΟΚΕ έχει την άποψη ότι **οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, για να είναι αποδοτικές και για να συμβάλουν στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των αποδεδειγμένων τους, θα πρέπει να εξασφαλίζουν την πρόσβαση σε ποιοτική απασχόληση και να συνυπάρχουν με ένα αποτελεσματικό σύστημα κοινωνικής προστασίας**. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι απαιτείται η λειτουργική διασύνδεση της κοινωνικής ένταξης με την οικονομική ανάπτυξη και την προώθηση της απασχόλησης, στη θέση της μέχρι σήμερα εφαρμοζόμενης υπολειμματικής κοινωνικής πολιτικής.

Σχετικά με την προτεραιότητα «αντιμε-

τώπιση της μειονεκτικής θέσης ατόμων και ομάδων, όσον αφορά στην εκπαίδευση και κατάρτιση» (βλ. Παράρτημα, μέρος δεύτερο, 2.4.), η ΟΚΕ θεωρεί **θετική την αναφορά στην καταπολέμηση της σχολικής διαρροής και της πρόωρης εγκατάλειψης από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση**, την οποία με την Γνώμη υπ' αριθμ. 198 της αναγνώρισε ως σύγχρονη πρόκληση, που θα έπρεπε να αντιμετωπίσει η Εθνική Έκθεση ολοκληρωμένα και όχι αποσπασματικά.

Σημειωτέον ότι στο τμήμα της έκθεσης για τους άξονες παρέμβασης σχετικά με την ενίσχυση της οικογένειας (βλ. Παράρτημα, μέρος δεύτερο, 2.5.), με έμφαση στην ευημερία των παιδιών και τη στήριξη των ηλικιωμένων (βλ. Παράρτημα), δεν γίνεται καμία αναφορά στις προτεραιότητες βελτίωσης του προγράμματος οικονομικής ενίσχυσης των απροστάτευτων παιδιών και των βασικών προγραμμάτων εισοδηματικής ενίσχυσης των ατόμων με αναπηρία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που χορηγούν επιδοματικές παροχές κάτω του ορίου της φτώχειας.

Τέλος η προτεινόμενη πρακτική (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4.2 ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ) από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000-2006 Υγεία - Πρόνοια ενσωματώνει αξιολογες διαστάσεις καλής πρακτικής, αλλά λόγω του περιεχομένου της **πρέπει να ενταχθεί ως καλή πρακτική του πεδίου της κοινωνικής ένταξης** και όχι της μακροχρόνιας φροντίδας.

5 INE/ΓΣΕΕ (2008) *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση. Ετήσια έκθεση 2008*, INE/ΓΣΕΕ, Αθήνα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ: ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ - ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Το τμήμα της Εκθέσεως για τις συντάξεις εξαντλείται στην παράθεση των πρόσφατων νομοθετικών ρυθμίσεων (Ν. 3655/08), στην απλή, αν και αναλυτική, περιγραφή των δημογραφικών εξελίξεων και στην αναφορά των αναμενόμενων οικονομικών επιπτώσεων του Ν. 3655/08. Στην υπ' αριθμ. 198 Γνώμη της, η Ο.Κ.Ε. εξέφρασε «την ανησυχία της για το ότι οι πρόσφατες νομοθετικές ρυθμίσεις δεν αντιμετωπίζουν το ζήτημα της βελτίωσης της σχέσης ασφαλισμένων προς συνταξιούχους με τη διεύρυνση της ασφαλιστικής βάσης και δεν αντιμετώπισαν, ούτε το χρόνιο πρόβλημα της εισφοροδιαφυγής ούτε το πρόβλημα της βιωσιμότητας των ταμείων». Επίσης, η Ο.Κ.Ε. τονίζει ότι σήμερα υφίσταται ανάγκη όχι για μείωση των συντάξεων, αλλά για τη βελτίωση όλων των παραμέτρων που διαμορφώνουν το πλέγμα της συνταξιοδοτικής προστασίας. **Για την αντιμετώπιση αυτών των κρίσιμων ζητημάτων η Ο.Κ.Ε. διατύπωσε στη Γνώμη της υπ' αριθμ. 198 συγκεκριμένες και εμπειροστατωμένες προτάσεις που η Έκθεση δεν λαμβάνει υπόψη της.**

Υπενθυμίζεται ότι οι προτάσεις αυτές, προκειμένου για το στόχο της επάρκειας των συντάξεων, εστιάζονται στη νομοθετική αύξηση των κατώτατων ορίων συντάξεων, ώστε να υπερβαίνουν τουλάχιστον το στατιστικό όριο της φτώχειας και στην υιοθέτηση μέτρων περιορισμού κατά 50% των συνταξιούχων που λαμβάνουν καθαρό ετήσιο ποσό σύνταξης μικρότερο ή ίσο με το εισοδηματικό όριο της φτώχειας.

Σε ό,τι αφορά τα βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα, η Ο.Κ.Ε. σε πρόσφατη Γνώμη

Πρωτοβουλίας της για το «Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2008-2010, στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισαβόνας» που εκπονείται τη δεδομένη στιγμή, υποστήριξε ότι «Σε ό,τι αφορά τα βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα ολοκληρώθηκε μεν το πόρισμα της αρμόδιας επιτροπής, πλην όμως το ζήτημα αυτό είναι ιδιαιτέρως σοβαρό και θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί με επιστημονικά και ασφαλιστικά κριτήρια στη βάση της επικαιροποίησης των συνεπειών των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων και την αντιμετώπισή τους με προληπτικές πολιτικές, ώστε οι αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία των εργαζομένων να περιορίζονται στο ελάχιστο. Το υπό έκδοση Π.Δ. θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τις πραγματικές συνθήκες εργασίας των εργαζομένων σε αυτά τα επαγγέλματα, να υπάρξουν επιμέρους πορίσματα που θα βασίζονται σε επιστημονικές μελέτες και σε περιπτώσεις επαναχαρακτηρισμού να υπάρχει ικανή μεταβατική περίοδος, ώστε τα προληπτικά μέτρα για την υγεία και την ασφάλεια να τηρούνται, να αποδίδουν και να εξασφαλίζουν την μηδενική αρνητική επίπτωση στην υγεία των εργαζομένων».

Αλλά και ως προς τους στόχους της βιωσιμότητας και του εκσυγχρονισμού των συνταξιοδοτικών συστημάτων, ελάχιστες από τις προτάσεις της Ο.Κ.Ε. ελήφθησαν εν μέρει υπόψη, όπως για την επίσπευση της διαδικασίας απονομής σύνταξης.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι στόχος για τις συντάξεις πρέπει να είναι η εξασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας των δημόσιων συνταξιοδοτικών συστημάτων, προκειμένου

να ανταποκριθούν με επιτυχία σε όλες τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν.

Παραλείπονται ωστόσο προτάσεις στρατηγικής σημασίας όπως είναι η πρόταση για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, καθώς και της εισφοροδιαφυγής με τη μείωσή της κατά 50% από τα εκτιμώμενα σήμερα επίπεδα μέχρι το 2013, εκτός των άλλων και με την άμεση εξόφληση των οφειλών του κράτους και των οργανισμών του προς τα ασφαλιστικά ταμεία. Και ναι μεν η Έκθεση αναφέρει (σ. 73) ότι δράσεις που αποσκοπούν στην επίτευξη του στόχου της βιωσιμότητας είναι (α) η καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και της εισφοροδιαφυγής, (β) η ομαλή εισροή των πάσης φύσεως εσόδων προς τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, (γ) η αύξηση των οικονομικών πόρων του ασφαλιστικού συστήματος, (δ) η ανάπτυξη πολιτικών για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος και μέσω αυτών την οικονομική ενίσχυση των ασφαλιστικών φορέων, και (ε) η βελτίωση της απόδοσης των αποθεματικών και η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας των ασφαλιστικών φορέων, πλην όμως δεν προσδιορίζονται τα συγκεκριμένα μέτρα που θα υλοποιήσουν τις δράσεις αυτές.

Παράλληλα, η Έκθεση αναφέρει (σ. 65) ότι η ψήφιση του Ν. 3655/08 ήταν αποτέλεσμα ενός «μακροχρόνιου κοινωνικού διαλόγου», πλην όμως, όπως η ΟΚΕ είχε επισημάνει στη Γνώμη της υπ' αριθμ. 194 επί του αντίστοιχου Σχ/Ν (Σχεδίου Νόμου)⁶, «Σε ό,τι αφορά στον κοινωνικό διάλογο, επισημαίνε-

ται ότι αυτός πρέπει να γίνεται με άνεση χρόνου και να μην περιορίζεται μόνο στη φάση πριν τη δημοσιοποίηση ενός Σχ/Ν, αλλά να περιλαμβάνει και την επόμενη φάση μέχρι την ψήφισή του στη Βουλή, πόσο μάλλον όταν αφορά ένα νομοθέτημα με 154 άρθρα που το καθένα από αυτό περιλαμβάνει πλήθος διατάξεων. Ο χρόνος που διατίθεται για το διάλογο επί των συγκεκριμένων διατάξεων που προτείνονται με το υπό κρίση Σχ/Ν ήταν ιδιαίτερα περιορισμένος, γεγονός που δεν επιτρέπει την ανάδειξη του κοινωνικού διαλόγου σε παράγοντα που συμβάλει στην συγκρότηση μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για το ασφαλιστικό σύστημα».

Παράλληλα, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι τα μέτρα που αναφέρει η Έκθεση για την αντιμετώπιση της εισφοροδιαφυγής και της αδήλωτης εργασίας, δηλαδή η δημιουργία ελέγχων από μικτά κλιμάκια της ΕΥΠΕΑ και του ΣΕΠΕ καθώς και η διασταύρωση των στοιχείων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και του ΟΑΕΔ για τους νεοπροσλαμβανόμενους, εάν και εφόσον εφαρμοστούν, θα έχουν περιορισμένα αποτελέσματα στην αντιμετώπιση της εισφοροδιαφυγής. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτείται πολύ μάλλον η ποιοτική αναβάθμιση του ΣΕΠΕ, για την οποία η ΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει συγκεκριμένες προτάσεις⁷, μεταξύ των οποίων η αύξηση των τμημάτων του Σώματος, η καλύτερη χωροταξική κατανομή των υπηρεσιών του και η ενίσχυση της στελέχωσής του με το κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό όλων των ειδικοτήτων

6 «Διοικητική και Οργανωτική Μεταρρύθμιση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες ασφαλιστικές διατάξεις».

7 Γνώμη 179, «Αναδιοργάνωση Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.Ε.Π.Ε.), ρύθμιση θεμάτων Οργανισμών εποπτευόμενων από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και άλλες διατάξεις» -Ιούλιος 2007.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ: ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ - ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Στην πρώτη ενότητα του τέταρτου μέρους της Έκθεσης (4.1., α.) επαναλαμβάνεται κατ' ουσίαν το ίδιο κείμενο με αυτό της προηγούμενης έκθεσης. Οι λίγες διαφοροποιήσεις που υπάρχουν δεν υποδεικνύουν κάποια αξιοσημείωτη εξέλιξη σχετικά με την αλληλεπίδραση των συστημάτων υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας. Η γενική παρατήρηση για την έλλειψη ορισμένης μεθόδου για την αξιολόγηση και την εκτίμηση του αντίκτυπου των μέτρων που εκάστοτε λαμβάνονται, ισχύει και για τις υπηρεσίες υγείας και μακροχρόνιας. Από το τέταρτο μέρος της Έκθεσης δεν προκύπτει ποια είναι τα δυνατά σημεία και οι ευκαιρίες που εμφανίζονται από την αξιολόγηση τους οι υπηρεσίες υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας.

Το κείμενο επισημαίνει τα προβλήματα συντονισμού των δύο συστημάτων (υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας). Η ίδια επισήμανση υπήρχε και στην προηγούμενη Έκθεση και μάλιστα για την επίλυσή τους το Συντονιστικό Όργανο του Τομέα Υγείας (ΣΟΤΥ), σύμφωνα με την Έκθεση του 2006, αναβαθμίστηκε και μετονομάστηκε σε Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων Υγείας (ΕΚΕΠΥ). Στην παρούσα Έκθεση απλά αναφέρεται η μεγάλη συμβολή του ΕΚΕΠΥ στην επίλυση πολλών τέτοιων προβλημάτων, χωρίς έστω να υπάρχει μια αναφορά σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Παρά ταύτα, οι διαπιστώσεις για την αναγκαιότητα ένταξης του συστήματος υγείας στην γενικότερη κοινωνική πολιτική, για την αποσπασματικότητα στο σχεδιασμό, για την έλλειψη ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδιασμού για την ΠΦΥ (Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας) κ.λπ., ευσταθούν και ταυτίζονται με τις επισημάνσεις της Ο.Κ.Ε. σχετικά με την προηγούμενη Έκθεση (Γνώμη 158).

Σχετικά με την Επιτροπή Προμηθειών Υγείας (Ε.Π.Υ.), υπήρξε σημαντική καθυστέρηση στη συγκρότησή της, γεγονός που δυσχεραίνει την έγκαιρη αξιολόγηση των αιτήσεων προμηθειών των νοσοκομείων και συνεπάγεται σοβαρότατες ελλείψεις αναγκαίων αναλώσιμων υλικών για την ομαλή λειτουργία μονάδων ή/και τμημάτων των νοσοκομείων.

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι μία από τις δυσμενείς συνέπειες των πολύχρονων προβλημάτων στο θέμα των προμηθειών είναι και οι ελλείψεις και υστερήσεις σε αναγκαία υλικά και εξοπλισμό, οι οποίες θέτουν σε κίνδυνο την υγεία ακόμα και τη ζωή των ασθενών⁸.

Εν συνεχεία (ενότητα 4.1.β.) από τις αναφορές της Έκθεσης για την ΠΦΥ περί «κατακερματισμού, ανισοτήτων και επικαλύψεων» προκύπτει η έλλειψη προόδου στο

8 Βλ. Γνώμη 158 και Γνώμη 58, Σεπτέμβριος 2001, «Προμήθειες νοσοκομείων και λοιπών μονάδων υγείας των ΠΕΣΥ και άλλες διατάξεις».

σύστημα αυτό. Επίσης αναφέρεται ασαφώς η «πρόθεση υλοποίησης ενός εθνικής εμβέλειας έργου πληροφορικής στο χώρο της υγείας» χωρίς όμως να υπάρχει καμία αναφορά στους στόχους, στα χαρακτηριστικά ή στη δομή του έργου αυτού ούτε και στο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης και εφαρμογής του.

Σχετικά με την προτεραιότητα που θέτει η Έκθεση για τον «εξορθολογισμό της χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση των ελλειμμάτων των νοσοκομείων και στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας και αποδοτικότητας του συστήματος υγείας», η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι αυτή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με τη νέα υπηρεσία που δημιουργήσε το ΥΥΚΚΑ, την Επιτροπή Προμηθειών Υγείας στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού του ΕΣΥ, καθώς η δημιουργία της είναι μόνον ένα αποσπασματικό μέτρο και όχι μια ολοκληρωμένη στρατηγική παρέμβαση.

Σύμφωνα άλλωστε και με την πρόσφατη Γνώμη της Ο.Κ.Ε. για το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2008-2010, τονίζεται ότι «όσον αφορά στις δαπάνες για την Υγεία, στο μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα θα πρέπει να ενταχθεί η υλοποίηση συστήματος ηλεκτρονικών προμηθειών, σύμφωνα με βέλτιστες πρακτικές που συστήνει η ΕΕ, όπως και η εφαρμογή του διπλογραφικού συστήματος στα νοσοκομεία. Οι σημαντικές καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση της μηχανοργάνωσης, αλλά και της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης του ΕΣΥ επισημάνθηκαν μεταξύ άλλων και στην σχετική Γνώμη της Ο.Κ.Ε. για την «Κατάρτιση της Εθνικής Έκθεσης Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2008-2010».

Ειδικά ως προς το τμήμα της έκθεσης στο οποίο περιγράφεται το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης (4.2.1.), επισημαίνεται ότι δεν υπάρχει διαφοροποίηση στον αριθμό δομών ψυχικής υγείας, μεταξύ της παρούσας και της προηγούμενης Έκθεσης.

Σχετικά με τις πολιτικές προτεραιότητες για την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη (ενότητα 4.2.2.), η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι στην πρόσφατη Γνώμη της για την Εθνική Έκθεση Στρατηγικής υπ' αριθμ. 198, είχε αναφέρει τα εξής: «... εγγύηση της πρόσβασης όλων σε επαρκή υγειονομική και μακροχρόνια περίθαλψη δεν μπορεί παρά να σημαίνει ότι οι πρωτοβάθμιες, δευτεροβάθμιες και τριτοβάθμιες υπηρεσίες υγείας είναι συνεχώς διαθέσιμες και εύκολα προσβάσιμες. Η πρόσβαση στη συγκεκριμένη περίπτωση έχει διττή έννοια: αφενός, αφορά στην επάρκεια σε υποδομές, προσωπικό και εξοπλισμό, ώστε να καλυφθούν προοδευτικά οι ανάγκες του πληθυσμού σε όλο το γεωγραφικό εύρος της χώρας, αφετέρου στην ευχέρεια πρόσβασης όλου του πληθυσμού στις υπηρεσίες υγείας ανεξάρτητα από την οικονομική του κατάσταση. Σε σχέση με την ανάπτυξη ενός δικτύου υποδομών για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει τη σημασία καθορισμού προτεραιοτήτων, εκ μέρους της Πολιτείας, ανάλογων με τις υφιστάμενες ελλείψεις ανά περιφέρεια. Η έλλειψη στοιχείων εμποδίζει τη διατύπωση περισσότερο συγκεκριμένων προτάσεων: η Εθνική Έκθεση αναφέρεται σε έργα υποδομών που είναι σε εξέλιξη, όχι όμως και στη γεωγραφική περιοχή στην οποία υλοποιούνται ούτε στα κριτήρια επιλογής της».

Αντίστοιχη είναι και η έλλειψη της παρούσας Έκθεσης: τα στοιχεία που παρατίθενται σε αυτήν ελάχιστα διαφοροποιούνται από τα στοιχεία της προηγούμενης, δεδομένου ότι οι διαφορές αφορούν μόνον την αύξηση των Περιφερειακών Ιατρείων. Σε σχέση με την κάλυψη των αναγκών σε επίπεδο ΠΦΥ δεν υπάρχουν βελτιωτικές αλλαγές.

Αναφορικά με τις πολιτικές προτεραιότητες για την ποιότητα στην υγειονομική περίθαλψη (ενότητα 4.2.3.), η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι εξακολουθεί να εκκρεμεί η κατάθεση νομοσχεδίου για την ποιότητα και

ασφάλεια των υπηρεσιών και τη δημιουργία δομών για την εφαρμογή προτύπων ποιότητας στον τομέα της υγείας, πρόθεση που είχε τεθεί ως προτεραιότητα και στην προηγούμενη Έκθεση. Και επιπλέον υπογραμμίζει την επιτακτική ανάγκη για προώθηση της ποιότητας στην υγειονομική και τη μακροχρόνια περίθαλψη, κυρίως με την ανάπτυξη ποιοτικών προτύπων τόσο στη δημόσια όσο και στην ιδιωτική περίθαλψη. Η χώρα μας θα πρέπει να αποκτήσει τη δυνατότητα και ικανότητα παροχής υπηρεσιών που πληρούν αποδεκτές επαγγελματικές προδιαγραφές και γίνονται αποδεκτές από τους χρήστες.

Επιπλέον, σε ό,τι αφορά τις πολιτικές προτεραιότητες για τη βιωσιμότητα της υγειονομικής περίθαλψης (.4.2.4.) από την Έκθεση προκύπτει ότι δεν έχει ακόμα καθοριστεί ένα συγκεκριμένο μεθοδολογικό πλαίσιο υλοποίησης των προτεραιοτήτων

Η διαπίστωση ότι τα περιθώρια εξοικονόμησης πόρων είναι μεγάλα για το υγειονομικό σύστημα της Ελλάδας, είναι μια παραδοχή που σημειώθηκε και στην προηγούμενη Έκθεση. Δεν έχει σημειωθεί μία ουσιαστική πρόοδος μέσω της εις βάθος μελέτης της παρούσας κατάστασης μέσω λ.χ. μίας συγκριτικής αναφοράς στα μεγέθη δαπανών που σχετίζονται με τις προμήθειες προ και

μετά της εφαρμογής του Ν.3580/2007, στο κόστος υλοποίησης έργων προ και μετά ΣΔΙΤ ή της ανάπτυξης μεθόδων αξιολόγησης των κριτηρίων κατανομής της χρηματοδότησης. Η αναφορά της Έκθεσης στην αυξημένη ιδιωτική δαπάνη στις υπηρεσίες υγείας εξαιτίας τεχνολογικών ελλείψεων και εξειδικευμένων διαγνωστικών υπηρεσιών, συνδέεται άμεσα με τον τρόπο κατανομής των πόρων και του ανθρώπινου δυναμικού.

Ειδικά ως προς την μακροχρόνια φροντίδα (ενότητα 4.3.), οι πολιτικές προτεραιότητες που τίθενται, δηλαδή η πρόσβαση, η ποιότητα και η βιωσιμότητα της μακροχρόνιας φροντίδας, κινούνται στο πλαίσιο των στόχων και προκλήσεων που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Καθώς και σε αυτό τον τομέα ελάχιστες είναι οι διαφοροποιήσεις σε σχέση με την προηγούμενη Έκθεση, είναι εξαιρετικά σημαντική η υλοποίηση των αναφορών της Έκθεσης στην πράξη και η πλήρης εφαρμογή μέτρων για την αντιμετώπιση των ελλείψεων σε υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας και σε εξειδικευμένες δομές.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.
Χρήστος Πολυζωγόπουλος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Περιεχόμενα του τελικού σχεδίου της Εθνικής Εκθέσεως για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2008-2010

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ: ΚΟΙΝΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

1.1. Εκτίμηση και παρουσίαση της υπάρχουσας κατάστασης.....	1
Αγορά εργασίας	1
Κοινωνική κατάσταση: Εισοδήματα-Πραγματική σύγκλιση	3
Κίνδυνος φτώχειας.....	4
Δαπάνες κοινωνικής προστασίας	4
Δημογραφικές εξελίξεις	5
Εκπαίδευση-Κατάρτιση	5
Υγεία	6
1.2. Συνολική στρατηγική προσέγγιση.....	7
1.2.1. Αποτίμηση της προηγούμενης περιόδου	7
1.2.2. Οι στρατηγικές κατευθύνσεις της επόμενης περιόδου	10

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ: ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ 17

2.1. Αποτίμηση δράσεων-Πρόοδος σε σχέση με ΕΣΔΕν 2006-2008 και αντιμετώπιση των προκλήσεων που αναγνωρίζονται στην Κοινή Έκθεση 2007	
2.2. Κύριες προκλήσεις, στόχοι, ποσοτικοί στόχοι, προτεραιότητες πολιτικής	25
2.3. Ενίσχυση της απασχόλησης και της ελκυστικότητας της εργασίας, ιδιαίτερα για τις γυναίκες, τους νέους, τους μακροχρόνια άνεργους και άλλες ομάδες σε δυσμενή θέση στην αγορά εργασίας	31
2.3.1. Άξονες παρέμβασης	31
2.3.2. Στατιστική παρακολούθηση και αξιολόγηση	36
2.4. Αντιμετώπιση της Μειονεκτικής Θέσης Ατόμων και Ομάδων όσον αφορά στην Εκπαίδευση και Κατάρτιση	37
2.4.1. Άξονες παρέμβασης	37
2.4.2. Στατιστική παρακολούθηση και αξιολόγηση	43
2.5. Ενίσχυση της Οικογένειας, με έμφαση στην ευημερία των Παιδιών και στήριξη των Ηλικιωμένων	43
2.5.1. Άξονες παρέμβασης	44
2.5.2. Στατιστική παρακολούθηση και αξιολόγηση μέτρων πολιτικής	48
2.6. Κοινωνική Ένταξη των Αμεα, των Μεταναστών και Ατόμων /Ομάδων κοινωνικά ευάλωτων λόγω πολιτισμικών χαρακτηριστικών	49
2.6.1. Άξονες παρέμβασης	49
2.6.2. Στατιστική παρακολούθηση και αξιολόγηση	55

2.7. Καλύτερη διακυβέρνηση	56
Διαδικασία προετοιμασίας ΕΣΔΕν	56
Πολιτικός συντονισμός	58
Κινητοποίηση και εμπλοκή όλων των φορέων	59
Κάθετη ολοκλήρωση των πολιτικών	60
Ρυθμίσεις ελέγχου και αξιολόγησης.....	61

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ 2.1 Καλές πρακτικές (εκκρεμούν).....	63
---	-----------

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ

3.1. Εισαγωγή	64
3.2. Πρόοδος σε σχέση με τις προηγούμενες εκθέσεις.....	65
3.2.1. Στην επέκταση του εργασιακού βίου και την παροχή κινήτρων στους εργαζόμενους για επιμήκυνση του ενεργού εργασιακού τους βίου	65
3.2.2. Στην ενίσχυση της σύνδεσης εισφορών – παροχών	66
3.2.3. Σχεδιασμός ελάχιστου επιπέδου εισοδήματος για τους μεγαλύτερους σε ηλικία	68
3.2.4.Επαγγελματικά Ταμεία	69
3.3. Επάρκεια συντάξεων	69
3.3.1. Ίδρυση ΑΚΑΓΕ και αντιμετώπιση της εισφοροδιαφυγής	70
3.3.2. Αύξηση του ΕΚΑΣ (Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων)	71
3.3.3. Αύξηση συντάξεων.....	72
3.3.4. Ελάχιστο επίπεδο εισοδήματος από συντάξεις για υπερήλικες	73
3.4. Οικονομική βιωσιμότητα	73
3.4.1. Πηγές Χρηματοδότησης των συντάξεων	74
3.4.2. Εξέλιξη πληθυσμού και οικονομικών μεγεθών.....	75
3.4.2.1. Εξέλιξη πληθυσμού και οικονομικών μεγεθών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ με βάση την αναλογιστική μελέτη του ΙΛΟ έτους 2008	77
3.4.2.2. Εξέλιξη πληθυσμού και οικονομικών μεγεθών Κύριου Κλάδου του ΟΓΑ με βάση την αναλογιστική μελέτη του ΙΛΟ έτους 2008	78
3.4.3. Ποσοστά Αναπλήρωσης	79
3.5.Εκσυγχρονισμός του συστήματος – ανταπόκριση στις σύγχρονες ανάγκες	80
3.5.1. Διαδοχική Ασφάλιση	81
3.5.2. Ισότιμη μεταχείριση ανδρών – γυναικών	81
3.5.3. Επιτροπή για τα βαρέα και ανθυγιεινά.....	82
3.5.4. Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης	83
3.5.5. Κέντρο Ανακεφαλαίωσης Ενσήμων (Κ.ΑΝ.)	83

3.6. Παράρτημα	
3.6.1. Οικονομικά αποτελέσματα του Ν.3655/2008	85
ΑΡΤΙΚΟΛΕΞΑ.....	89
ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΕΘΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗ	
 ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ.....	90
4.1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ	90
α. Αλληλεπίδραση συστημάτων υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας	90
β. Προκλήσεις –στόχοι.....	94
4.2. ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ	96
4.2.1. Περιγραφή συστήματος υγειονομικής περίθαλψης	96
4.2.2. Πολιτικές προτεραιότητες για την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη ..	100
4.2.3. Πολιτικές προτεραιότητες για την ποιότητα στην υγειονομική περίθαλψη	103
4.2.4. Πολιτικές προτεραιότητες για τη βιωσιμότητα της υγειονομικής περίθαλψης	104
4.3. ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ	106
4.3.1. Περιγραφή συστήματος μακροχρόνιας φροντίδας	106
4.3.2. Πολιτικές προτεραιότητες για την πρόσβαση στην μακροχρόνια φροντίδα....	109
4.3.3. Πολιτικές προτεραιότητες για την ποιότητα στη μακροχρόνια φροντίδα.....	110
4.3.4. Πολιτικές προτεραιότητες για τη βιωσιμότητα της μακροχρόνιας φροντίδας	112
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ	114
Πίνακας 1: Κατανομή νοσοκομείων Ε.Σ.Υ. ανά ΥΠΕ	114
Πίνακας 2: Κατανομή Ιδιωτικών Κλινικών ανά ΥΠΕ.....	114
Πίνακας 3: Κατάλογος δαπανών για την υγεία στις χώρες του ΟΟΣΑ	115
Πίνακας 4: Δημόσια δαπάνη υγείας ως ποσοστό (%) στο σύνολο των δαπανών στην υγεία, στις χώρες της Ε.Ε (2001-2006).....	116
Πίνακας 5: Μέσος όρος μηνιαίων δαπανών υγείας των νοικοκυριών κατά μέγεθος νοικοκυριού (1998/99)	117
Πίνακας 6: Προσδόκιμο ζωής για το σύνολο πληθυσμού	121
Πίνακας 7: Δείκτες υγείας και άλλοι παράγοντες που καθορίζουν το επίπεδο υγείας: Η Ελλάδα σε σχέση με τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 25	122
Πίνακας 8: Δείκτες Προτυποποιημένης Θνησιμότητας (ΔΠΘ) ανά 100.000 πληθυσμού..	123
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4.1.2. ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ	124
Πίνακας 1: Δομές τομέα Κοινωνικής Αλληλεγγύης ανά Περιφέρεια εκτός ΕΚΚΑ και ΙΚΠΑ.....	124
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4.2. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	125

Στην Ολομέλεια της 26ης Σεπτεμβρίου 2008 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Πολυζωγόπουλος Χρήστος

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Παπαντωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Λιόλιος Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Α΄ ΟΜΑΔΑ

Δεληγιάννης Φωκίων
Εκπρόσωπος ΣΕΒ

Μπαρδάνη Ρένα
Εκπρόσωπος ΣΕΒ
σε αναπλήρωση του
Κυριαζή Χάρη
Εκπροσώπου ΣΕΒ

Αντζινάς Νικόλαος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Λέντζος Δημήτριος
Β΄ Αντιπρόεδρος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Ντουντούμης Γεώργιος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Ασημακόπουλου Δημητρίου
Προέδρου Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Σκορίνης Νικόλαος
Γενικός Γραμματέας Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Ζούλοβιτς Μαργαρίτα
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Ψαρουδάκης Εμμανουήλ
Μέλος Δ.Σ. Ε.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Αρμενάκη Δημητρίου
Προέδρου Δ.Σ. Ε.Σ.Ε.Ε.

Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Αμβράζης Γεώργιος
Εμπορικός Διευθυντής Π.Ο.Ξ.

Τσατήρης Γεώργιος
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

Αλέπης Μιχάλης
Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Σ.Α.Τ.Ε.

Χασιώτης Νικόλαος
Εκπρόσωπος Ένωσης
Ελλήνων Εφοπλιστών

Β΄ ΟΜΑΔΑ

Βουλγαράκης Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Γκουτζαμάνης Κωνσταντίνος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Κολεβέντης Φώτης
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Πουπάκη Κώστα
Γ.Σ.Ε.Ε.

Κουτσιμπογιώργος Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λαναρά Ζωή
Γ.Σ.Ε.Ε.

Πεπόνης Εμμανουήλ
Γ.Σ.Ε.Ε.

Πολίτης Δημήτρης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Γιουρτζίδης Λάζαρος
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Τούση Αθανασίου
Γ.Σ.Ε.Ε.

Αποστολόπουλος Αναστάσιος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Ξενάκης Βασίλειος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Γ΄ ΟΜΑΔΑ

Γωνιωτάκης Γεώργιος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.

Κουκουλάκης Ζαχαρίας
Μέλος Δ.Σ. ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.

Σωτηρακόπουλος Βασίλειος
Μέλος Δ.Σ. Π.Ι.Σ.

Οικονομίδης Δημήτριος
Εκπρόσωπος Ο.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Γιαννόπουλου Παρασκευά
Αντιπρόεδρου Ο.Ε.Ε.

Τζουμάνης Ανδρέας
Σύμβουλος Δ.Σ.Α.
σε αναπλήρωση της
Δροσοπούλου Σοφίας
Συμβούλου Δ.Σ.Α.

Γαζή Γιώτα
Μέλος Δ.Σ. Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Γιαννακόπουλος Βασίλειος
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Σωτηρίου Ιωάννης
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Παπανίκος Γρηγόριος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της Δρος Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: 210 9249510-2, Fax: 210 9249514, e-mail: ipr@oke-esc.eu